

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

РОБОЧА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни «Соціологія»
обов'язкових компонент освітньої програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. №7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету №6
Протокол від 25.08.2023 р. №7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної
Ради ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та
психології Протокол від 15.08.2023 р. №8

Розробник:

Професор кафедри соціології та психології, доктор соціол. н., професор,
Нечитайло Ірина Сергіївна

Рецензенти:

1. Доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін Державного біотехнологічного університету, к. соціол. н., доцент Борюшкіна О. В.;
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, к. соціол. н., Мороз А. В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 13	05 Соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія, Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс – 1 Семестр – 2 Види контролю: іспит
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання	заочна форма навчання	
Лекції – 24; Семінарські заняття – 24; Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 42; Індивідуальні завдання: підготовка реферативних повідомлень	Лекції – 4; Семінарські заняття – 4; Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 82; Індивідуальні завдання: підготовка реферативних повідомлень	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» здобувачами, що навчаються за спеціальністю 054 «Соціологія», полягає у формуванні у студентів (майбутніх психологів) цілісної системи знань, що базується на розумінні взаємозв'язку соціології та психології як споріднених наук про поведінку індивідів і груп, які є, з одного боку, «творінням» суспільства, а з іншого – «творцями» суспільства, як і свого власного життя та благополуччя.

Основні завдання курсу:

- розуміти мету та завдання та специфіку соціології як науки;
- знати історію розвитку соціологічної науки, володіти понятійним апаратом соціології, вміти застосовувати соціологічні поняття на практиці;
- знати основні концептуальні підходи соціології до вивчення суспільного життя та особистості;
- розуміти структуру суспільства, знати принципи структурування та стратифікації суспільства;
- розуміти специфіку методів соціологічного дослідження, бачити шляхи їх застосування в психології.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, історія держави і права, філософія, антропологія.

Згідно з освітньою програмою здобувачі вищої освіти повинні:

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної

дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- предмет, об'єкт, структуру соціології;
- методи соціології;
- основні категорії соціології;
- теорій соціальної мобільності і соціальної стратифікації
- соціальну структуру суспільства та її основні підсистемні елементи;
- функції соціології;
- основні соціальні закономірності;
- класифікацію та типологію суспільств;
- основні соціологічні методи, що використовуються соціологами ;
- структуру програми соціологічного дослідження.

вміти: розуміти поняття суспільства та знати основні соціетальні характеристики, інтерпретувати основні теорії, які пояснюють цілісність суспільства; виділити основні типи суспільств та теорії, які пояснюють зміни у суспільствах, володіти основними категоріями соціальної динаміки, типологію особистостей, функції особистості, структурні елементи, розуміти роль процесів соціалізації та виховання у механізмі формування особистості; розуміти сутність девіації та знати види девіантної поведінки, знати основи теорій, що пояснюють девіантну поведінку; розуміти соціальну природу злочину та злочинності як небезпечної форми девіації; працювати з підручниками і науковою соціологічною літературою, користуватися науковою бібліотекою і ресурсами Інтернету; самостійно опрацьовувати першоджерела – теоретичні праці класиків соціології; аналізувати історію і сучасність, стан українського суспільства з використанням основних соціологічних категорій та теорій; типологізувати соціальні інститути і соціальні організації; аналізувати структурні елементи інститутів та соціальних організацій; вміти визначати тип суспільства за системою ознак; виділяти та аналізувати фактори суспільного розвитку.

Програмні компетентності, що формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетент-ність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуютьс комплексністю невизначеністю умов.	
Загальні компетент-ності (ЗК)	ЗК-3	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії
	ЗК-10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого

		розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
	ЗК-11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
Спеціальні компетентності (ЗК)	СК-2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ
	СК-11	Здатність дотримуватися норм професійної етики
	СК-12	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
Програмні результати навчання, що формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
ПР-3	Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань	
ПР-13	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.	
ПР-16	Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога	
ПР-17	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям	

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Об'єкт, предмет, структура соціології та рівні соціологічного знання

Сучасна соціологія як самостійна наука про закономірності функціонування суспільства як цілісної системи, що складається з багатьох складових, компонентів, елементів.

Суспільство – як об'єкт соціології. Динаміка та мінливість предмету соціології. Дискусії про предмет соціології. Соціальна (взаємодія як предмет сучасної соціології. Структура соціології: теорія та практика. Три рівня соціологічного знання: (1) загальна соціологічна теорія (ключові поняття та основні парадигми соціології тощо); (2) теорії середнього рівня, спеціальні та галузеві соціології (соціологія сім'ї, соціологія освіти, соціологія культури, соціологія молоді, соціологія конфлікту, політична соціологія та соціологія політики, економічна соціологія та багато інших); (3) конкретні соціологічні дослідження (емпіричні, прикладні).

Поведінка індивідів і груп як об'єкт спільного вивчення соціології та психології. Взаємозв'язок соціології з політологією, економікою та іншими науками про людину та суспільство.

Тема 2. Передісторія та етапи становлення соціологічної думки

Передісторія становлення соціології. Розвиток соціологічної думки в межах філософії. Міркування Платона, Аристотеля, Конфуція, Н. Макіавеллі, Т. Гоббса, Дж. Локка, Ш. Монтеск'є, А. Сен-Симона та ін. про устрій суспільства, держави (як суспільства) та влади (як дій людей щодо утворення суспільного порядку – як основи устрою будь-якого суспільства). Етап інституціоналізації соціології як окремої науки (початок ХІХ ст.; О. Конт, Г. Спенсер, М. Вебер, К. Маркс, Е. Дюркгейм та ін.).

Психологічна тенденція в розумінні соціально-історичних процесів і закономірностей суспільного розвитку. Пояснення еволюції суспільства як результату впливу інтелектуальних, емоційних і вольових взаємодій людей. Колективна, соціальна психологія. Різновиди психологічного напрямку в соціології: психологія народів і націй; теорія наслідування; інтеракціонізм; інстинктивізм.

Емпіричний етап розвитку соціології (початок ХХ ст.; У. Томас, Ф. Знанецький, Ч. Кулі та ін.). Етап інтенсифікації розвитку соціологічної думки щодо синтезу соціологічної теорії та практики (ІІ половина ХХ ст.; Т. Парсонс, Р. Мертоном та ін.). Етап розвитку поліпарадигмальних напрямків соціологічної думки (1970-90 рр. – теперішній час; Е. Гідденс, Ю. Габермас, Дж. Александер, П. Бурдье та ін.). Основні соціологічні метапарадигми – як результат постійного розвитку соціологічної думки. Метапарадигмальні зрушення в сучасній соціології. Пошуки концепції

сучасної соціології. Чотири типи теорії і теоретизування в сучасній соціології (за П. Штомпкою): пояснювальні, евристичні, аналітичні, екзотеричні.

Тема 3. Соціальні інститути

Соціальний інститут як відносно усталена, така, що склалася історично форма організації спільної життєдіяльності людей, існування якої диктується необхідністю задоволення соціальних, економічних, політичних, культурних та інших потреб індивіда та суспільства або його окремої частини, тієї чи іншої соціальної групи. Основні підходи до наукового розгляду соціальних інститутів. Інституційний підхід в соціологічній думці та його особливості. Вплив інститутів на поведінку людей. Закони та правила як інституційні регулятори соціальних дій та взаємодій. Видове розмаїття соціальних інститутів. Основні соціальні інститути, що досліджуються в соціології: сім'я, релігія, освіта, економіка, політика, засоби масової інформації (комунікації). Функції соціальних інститутів – загальні та особливі. Інституціоналізація як процес розвитку та становлення соціальних інститутів. Інституціональні системи (матриці).

Тема 4. Соціальні групи, спільноти, організації

Соціальні спільноти і групи як предмет наукового аналізу. Поняття «соціальна спільнота». Різновиди соціальних спільнот. Концепція спільноти і її специфіка у віртуальному просторі. Соціально-етнічні спільноти: сутність, характерні риси. Соціально-територіальні спільноти: сутність, характерні риси. Публіка як соціальна спільнота. Соціальні маси та масова свідомість. Поняття «соціальна група». Класифікація соціальних груп. Малі та великі соціальні групи, їх кількісні та якісні ознаки та соціальні функції. Виключність індивідів в соціальні процеси через соціальні групи. Діади і тріади Г. Зіммеля. Квазігрупи: їх особливості, різновиди. Натовп. Соціальні кола. Групова поведінка як особлива форма соціальної взаємодії. Поняття «соціальна організація». Організація як мала соціальна група. М. Вебер про сутність і характерні риси бюрократичної організації. Організація як соціальний процес. Основні підходи до виділення соціально-історичних типів організації соціального життя.

Тема 5. Соціальні дії, взаємодії, відносини

Соціальна дія: поняття, ознаки, структурні елементи та типи. Соціальна взаємодія: поняття, форми. відмінність понять «соціальна поведінка» та «соціальна дія». Структурні елементи будь-якої соціальної дії. Основні типи взаємодій та їх особливості. Колективна соціальна дія як предмет соціологічного аналізу. Соціальні відносини: поняття, їх типи. Соціальні відносини залежності і влади. Причини виникнення соціальних відносин із взаємодій. Відмінності соціальних відносин від соціальних взаємодій. Соціальні цінності та їх роль у формуванні соціальних відносин. Зв'язок між відносинами залежності і влади.

Тема 6. Соціальна нерівність, структура та стратифікація. Соціальна мобільність

Рівність і нерівність як проблема теоретичної соціології. Теорії соціальної нерівності. Нові соціальні нерівності та особливості їх соціологічної діагностики. Концепція соціальної нерівності за критерієм наявності соціальних ресурсів або капіталів різного об'єму. Наслідувані і «природні», самостійно накопичені соціальні ресурси як критерії соціальної нерівності. Поняття соціальної структури. Основні елементи соціальної структури (клас, соціальна група, соціальний прошарок, соціальна спільнота). Базові поняття теорії стратифікації. Сутність і функції соціальної стратифікації. Системні характеристики стратифікації. Структуралістський і функціоналістський підходи до соціальної стратифікації. Типи стратифікаційних систем. Теорія стратифікації П. Сорокіна. К. Девіс та У. Мур про стратифікацію. Класи і соціальні прошарки в соціологічній теорії: американська і європейська традиції. Е. Райт про соціальні класи сучасного західного суспільства. З. Бауман і У. Бек про нову, некласову систему соціальних відмінностей між людьми в постіндустріальному суспільстві.

Соціальна мобільність: поняття, види, канали. Соціальна спільнота як предмет соціологічного аналізу. Поняття «соціальна група». Теорія мобільності П. Сорокіна та її розвиток в сучасній теоретичній соціології. Вища школа як канал соціальної мобільності. Роль інституту сім'ї в соціальній мобільності (порівняльний аналіз індустріального і постіндустріального суспільств). Соціальна мобільність і маргінальність.

Тема 7. Соціальні зміни: поняття та різновиди. Типології й типи суспільства в контексті проблематики соціальних змін

Соціальні зміни і соціальний розвиток: теоретична концептуалізація. Еволюція, революція, глобалізація, вестернізація, транзит, трансформація та інші типи соціальних змін. Соціальний прогрес, його критерії. Еволюціоністські теорії О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма і уявлення про соціальний прогрес Г. і Ж. Ленські. Концепція стадій еволюції Т. Парсонса. Циклічний тип соціальних змін. Циклічна теорія П. Сорокіна. Хвильові процеси в соціальному розвитку. Революції як форма соціальних змін. Модернізація як фактор цивілізаційної динаміки сучасних суспільств. Діяльнісна і структурна моделі соціальних змін. Зміни як плинність часу. Час серед фундаментальних особливостей суспільних явищ. Поняття фізичного і соціального часу. Соціальний час і його структура. Час і нерівність соціальних позицій. Соціальні функції часу. Час як соціальний капітал. Відносність часу як ресурсу. Різниця між культурно обумовленими профілями часу у різних суспільствах. Контроль соціального часу.

Типологізація як метод наукового пізнання. Критерії типологізації суспільства. «Традиційні» типи суспільства. Типологізація суспільства за часів формування соціологічної науки та у класичній соціології. Типології

суспільства в сучасній соціології. Порівняльна характеристика різних типів суспільства. Основні способи взаємодій індивідів в суспільствах різних типів. Перехід від концепцій ідеального суспільства до ідеї «гарного» суспільства. Зріле суспільство та його ознаки. «Громадянське суспільство» як окремий тип суспільства. Фрагментоване суспільство. Симптоми фрагментації суспільства.

Тема 8. Культура як соціальний феномен

Поняття культури та проблеми її дослідження в соціології. Культура як характерний для членів певного суспільства образ думок і дій. Цінності, норми, традиції як базові складові культури та регулятори поведінки індивідів та груп. Культурні критерії та оцінки як регулятори соціальної взаємодії: інтегративна та диференційна функції. Рівні та різновиди культури (висока, народна, масова культури тощо). Символи та коди як елементи культури. Роль символів у житті людини та суспільства. Символічні виміри суспільства. Координаційна функції символів. Мова як важливий компонент культури. Вплив культури на соціальне життя індивідів і груп. Співвідношення особистої культури індивіда і культури суспільства або окремої соціальної групи.

Тема 9. Соціалізація як процес становлення особистості, долучення до культурних норм та цінностей суспільства

Особистість в системі соціальних зв'язків. Становлення особистості як процес розвитку. Соціалізація як процес становлення особистості. Агенти соціалізації. Суб'єкти соціалізації. Індивід як суб'єкт своєї соціалізації. Психологічні та соціологічні теорії соціалізації. Етапи та стадії соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Поняття та приклади «невдалої соціалізації». Освіта та виховання як базові складові соціалізаційного процесу. Ідентифікація як механізм соціалізації. Соціалізуючий вплив «узагальненого іншого».

Тема 10. Маргінальна особистість. Девіантна особистість

Трактування поняття «маргінальність» у соціальних та поведінкових, а також гуманітарних науках. Структурно-функціональний, конфліктологічний та феноменологічний підходи до аналізу маргінальності. Маргінальність як соціальний феномен. Маргінальні групи та суспільства. Маргінальна особистість. Процеси маргіналізації на індивідуальному та груповому рівнях: причини і фактори. Соціальна структура маргінальності. Соціальні функції маргінальності. Наслідки маргінальності: індивідуальні та соціальні. Соціальна мобільність та маргінальність. Маргінальність як неминучий стан індивіда, групи, суспільства в умовах глобальних соціальних трансформацій та високої динаміки суспільства. Поняття потенційної маргіналізації, три групи потенційної маргіналізації.

Поняття «соціальний контроль». Структура, форми та функції соціального контролю. Цінності і норми. Соціологічні пояснення девіації. Види та функції девіації. Соціальні наслідки девіації. Соціальні патології. Основні положення біологічних підходів до пояснення девіантної поведінки. Основні положення психологічного підходу до пояснення девіантної поведінки. Теорії, що відносяться до соціологічних теорій девіантної поведінки. Внутрішня суперечність і евристичний потенціал моделей «аномія» Е. Дюркгейма і Р. Мертон. Основні положення концепції Р. Мертона про види адаптації у суспільстві. Зв'язок соціальної девіації та соціальної нерівності. Концепція девіантної кар'єри (Г. Беккер). Основні положення теорії стигматизації.

Тема 11. Якісні та кількісні методи дослідження у соціальних та поведінкових науках

Якісні та кількісні методи соціологічного дослідження: особливості застосування. Метод кейс-стаді. Етнографічні та історичні методи дослідження особистості в соціології. Автобіографічний метод та метод історії сім'ї: специфіка застосування при вивченні проблем маргінальності, девіації та при здійсненні типологічного аналізу особистості. Ефективність використання соціологами методу глибинних інтерв'ю та фокус-групових інтерв'ю при дослідженні особистості.

Кількісні методи дослідження: переваги та недоліки. Специфіка застосування опитувальних методик задля отримання наукової інформації (анкетування, формалізоване та напівформалізоване інтерв'ю).

Контент-аналіз як якісно-кількісний метод. Контент-аналіз як формалізований метод вивчення документів, який передбачає здійснення оцінки їх змісту шляхом підрахунку ознак, що мають значення для дослідження та є зручними для подальших узагальнень.

Обґрунтування доцільності поєднання якісних та кількісних методів при соціологічному дослідженні сім'ї та особистості.

Тест – метод вимірювання та оцінки різних психологічних якостей та станів індивіда, короткотерміновий «іспит», за допомогою якого вимірюється рівень чи ступінь розвитку виразності певної психічної властивості (риси, характеристики), а також сукупності психічних властивостей особистості чи психічних станів (відносин, взаємного сприйняття) груп і спільнот. Доцільність використання тестів в соціології диктується специфікою об'єктів дослідження: 1) наявністю у об'єкта певних рис особистості (настанови, мотиви, інтереси тощо); 2) притаманністю об'єкту групових властивостей, що не піддаються прямому безпосередньому спостереженню.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за та темами (денна форма навчання)

	Теми	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1.	Об'єкт, предмет, структура соціології та рівні соціологічного знання	8	2	2	4
2.	Передісторія та етапи становлення соціологічної думки	8	2	2	4
3.	Соціальні інститути	8	2	2	4
4.	Соціальні групи, спільності, організації	8	2	2	4
5.	Соціальні дії, взаємодії, відносини	8	2	2	4
6.	Соціальна нерівність, структура та стратифікація. Соціальна мобільність	12	4	4	4
7.	Соціальні зміни: поняття та різновиди. Типології й типи суспільства в контексті проблематики соціальних змін	8	2	2	4
8.	Культура як соціальний феномен	7	2	2	3
9.	Соціалізація як процес становлення особистості, долучення до культурних норм та цінностей суспільства	8	2	2	4
10.	Маргінальна особистість. Девіантна особистість	8	2	2	4
11.	Якісні та кількісні методи дослідження у соціальних та поведінкових науках	7	2	2	3
	Всього	90	24	24	42

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

	Теми	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1.	Об'єкт, предмет, структура соціології та рівні соціологічного знання	8	-	1	7
2.	Передісторія та етапи становлення соціологічної думки	8	-	1	7
3.	Соціальні інститути	8	1	-	7
4.	Соціальні групи, спільності, організації	8	-	1	7
5.	Соціальні дії, взаємодії, відносини	9	-	-	9
6.	Соціальна нерівність, структура та стратифікація. Соціальна мобільність	8	1	-	7
7.	Соціальні зміни: поняття та різновиди. Типології й типи суспільства в контексті проблематики соціальних змін	9	-	-	9
8.	Культура як соціальний феномен	8	-	-	8
9.	Соціалізація як процес становлення особистості, долучення до культурних норм та цінностей суспільства	8	1	-	7
10.	Маргінальна особистість. Девіантна особистість	8	-	1	7
11.	Якісні та кількісні методи дослідження у соціальних та поведінкових науках	8	1	-	7
	Всього	90	4	4	82

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань та завдань до тем навчальної дисципліни	Література:
Тема 1. Об'єкт, предмет, структура соціології та рівні соціологічного знання	
Надати відповіді на наступні запитання: 1. Коли й за яких обставин виникає сучасне тлумачення терміну «суспільство»? 2. Соціологію називають «проектом доби індустріалізму». Які підстави подібного тлумачення? 3. Які біологічні властивості сучасної людини є принципово	1, 2, 9, 12, 16

<p>важливими для утворення суспільства?</p> <p>3. У чому полягає різниця між об'єктом та предметом наукової дисципліни?</p> <p>4. На які структурні рівні поділяється сучасне соціологічне знання?</p> <p>5. В чому полягає специфіка соціологічних законів і закономірностей?</p> <p><i>Підготувати реферативні повідомлення за наступними темами:</i></p> <p>1. Роль соціології у формування наукової картини світу та сучасному світогляду.</p> <p>2. Місце соціології в управлінні та прийнятті соціально значущих рішень.</p> <p>3. Соціологія і психологія, використання соціологічних знань та методів у сфері психологічних досліджень.</p> <p>4. Соціологія та соціальна сфера: соціальне планування, соціальний розвиток, соціальні програми, соціальна робота.</p> <p>5. Написати есе на тему: «Соціологія та соціологи у сучасному світі».</p>	
Тема 2. Передісторія та етапи становлення соціологічної думки	
<p><i>Проаналізувати погляди класиків соціології на суспільне життя. Дати відповіді на наступні запитання:</i></p> <p>1. Які відмінності у підходах до аналізу суспільства можна визначити у різних вчених?</p> <p>2. В чому різниця функціонального та конфліктологічного підходів?</p> <p>3. Чим відрізняються погляди на суспільство у представників макро- та мікросоціології?</p>	1, 2, 11, 15, 18, 20
Тема 3. Соціальні інститути	
<p><i>Підготувати відповіді на наступні запитання:</i></p> <p>1. В чому полягає сутність соціального інституту як підсистеми суспільства?</p> <p>2. В чому полягає сутність соціального інституту відносно автономної соціальної системи?</p> <p>3. Які явні і латентні функції притаманні соціальним інститутам?</p> <p><i>Виконати наступні завдання:</i></p> <p>1. Написати наукове есе на тему: «Першорядні і другорядні соціальні інститути: чи є правомірним такий розподіл?»;</p> <p>2. Підготувати реферативне повідомлення за темами (одна тема на вибір):</p> <p>А) Роль інституту політики в житті суспільства;</p> <p>Б) Інститут освіти: структура та функції;</p> <p>В) Функціональна взаємодія інституту політики та інституту</p>	1, 5, 7, 14, 15, 19

освіти (як варіант: сім'ї та освіти: освіти та науки; економіки та політики тощо)	
Тема 4. Соціальні групи, спільноти, організації	
<p><i>Підготувати відповіді на наступні запитання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть основні відмінності між малими та великими соціальними групами. 2. Чим соціальна група відрізняється від соціальної спільноти? 3. Що таке «квазі-група»? 4. Назвіть основні ознаки організації. 	2, 4, 10, 17, 19
Тема 5. Соціальні дії, взаємодії, відносини	
<p><i>Підготувати відповіді на наступні запитання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке «соціальна дія» і чим вона відрізняється від «несоціальної» дії? 2. Назвіть і охарактеризуйте основні типи соціальної дії за М. Вебером. Наведіть відповідні приклади. 3. Як суспільство впливає на дії індивідів та груп? 4. Як індивіди та групи впливають/можуть впливати на суспільство (країну, державу тощо)? 	3, 7, 8, 9, 11, 18, 21
Тема 6. Соціальна нерівність, структура та стратифікація. Соціальна мобільність	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Виконати завдання з визначення класових статусів методами оцінки репутації та за допомоги об'єктивного методу, для цього необхідно: <ul style="list-style-type: none"> - оберти кілька сімей, чий побут вам більш-менш відомий (сусіди, сім'ї ваших приятелів тощо); - розташувати сім'ї у порядку зростання статусу; - обґрунтувати своє ранжування, спираючись на критерії соціального розшарування – матеріальне становище, доступ до влади та престиж; - використовувати об'єктивні критерії матеріального становища, в т. ч. наявність нерухомого майна, авто та його марка, проведення дозвілля, відпустки тощо. 2. Побудувати демографічну піраміду українського суспільства, для цього необхідно: <ul style="list-style-type: none"> - здійснити пошук статистичних даних (розподіл українського населення за статтю, за віком); - намалювати піраміду на папері з вказанням відсотків. 	1, 3, 5, 11, 18, 20
Тема 7. Соціальні зміни: поняття та різновиди. Типології й типи суспільства в контексті проблематики соціальних змін	
<p><i>Підготувати реферативні повідомлення за наступними темами (за однією на вибір):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Суспільство ризику» як особливий тип суспільства: специфічні ознаки та загальна характеристика; 2. «Суспільство знання» як особливий тип суспільства: 	3, 4, 6, 10, 15, 17

специфічні ознаки та загальна характеристика; 3. «Суспільство споживання» як особливий тип суспільства: специфічні ознаки та загальна характеристика.	
Тема 8. Культура як соціальний феномен	
<i>Підготувати відповіді на наступні запитання:</i> 1. В чому різниця понять: «людина», «індивід», «індивідуальність»? 2. В чому полягає роль культури у суспільному житті? 3. Що таке культурні універсалії? Надайте їх перелік та наведіть приклади. 4. В чому полягає роль норм та цінностей у культурному суспільному житті? <i>Підготувати реферативні повідомлення за темами (одна тема на вибір):</i> 1. Внесок П. Сорокіна у соціологію культури; 2. Ціннісні орієнтації сучасного студентства.	1, 3, 5, 7, 9, 18, 19
Тема 9. Соціалізація як процес становлення особистості, долучення до культурних норм та цінностей суспільства	
<i>Підготувати відповіді на наступні запитання:</i> 1. Охарактеризуйте в загальних рисах процес соціалізації. 2. В чому полягає різниця у психологічному та соціологічному підходах до розгляду процесу соціалізації? 3. Хто/що є найважливішими агентами соціалізації в сучасному суспільстві? 4. Охарактеризуйте роль Інтернету в соціалізації сучасної особистості.	1, 2, 4, 10, 13, 17
Тема 10. Маргінальна особистість. Девіантна особистість	
<i>Підготувати реферативні повідомлення за наступними темами (одна тема на вибір):</i> 1. Маргінальність як соціальний феномен: позитивні та негативні прояви і наслідки маргінальності; 2. Умови та фактори розвитку девіантної поведінки індивідів і груп.	1, 3, 6, 7, 9, 10, 11
Тема 11. Якісні та кількісні методи дослідження у соціальних та поведінкових науках	
<i>Виконати наступне завдання за наведеною структурою:</i> 1. Сформулювати проблемну ситуацію, наявну у сучасному суспільстві; 2. Орати метод, за допомогою якого можна дослідити цю проблему. Аргументувати, чому саме такий метод було обрано. 3. Скласти приблизний план проведення (або інструментарій) дослідження за допомогою ораного методу.	3, 5, 11

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми письмових індивідуальних робіт

1. Предмет соціології як об'єкт дискусій.
2. Специфіка соціальних законів і закономірностей.
3. Соціальна мобільність.
4. “Соціальний статус” як соціологічна категорія.
5. Злочин як соціальна дія
6. „Соціальна дія” як базова соціологічна категорія.
7. Культура і цивілізація.
8. Соціальні норми: генезис і функції.
9. Теорії стратифікації.
10. Класова структура сучасного українського суспільства.
11. Динаміка етнічної структури України.
12. Гендерні проблеми в сучасному суспільстві.
13. Професія як соціальний статус.
14. Соціальний статус правоохоронця.
15. Соціально-територіальна структура українського суспільства.
16. Соціальний інститут як соціологічна категорія.
17. Поліція як соціальна інституція.
18. Процеси інституціоналізації і деінституціоналізації (на прикладі будь-якого одного соціального інституту).
19. Органи внутрішніх справ як соціальні організації: структурні і функціональні особливості.
20. Соціальна структура органів внутрішніх справ України.
21. Статус і функції бюрократії в соціальних організаціях.
22. Сучасні концепції менеджменту в соціальних організаціях.
23. Суспільство як соціологічна категорія.
24. Концепція індустріального суспільства.
25. Модернізація та її соціальні наслідки.
26. Концепція постіндустріального суспільства.
27. Теорії соціальної еліти.
28. Політична еліта: функції і процес формування.
29. Еволюційна парадигма соціальних змін.
30. Циклічні теорії соціальної динаміки.
31. Соціальні рухи як фактор соціальних змін.
32. Теорія соціальних революцій.
33. Роль ідей і ідеологій в соціальних змінах.
34. Категорія особистості в соціології і психології.
35. Теоретичні пояснення соціалізації.
36. Теоретичні пояснення девіантної поведінки.

5.2. Теми рефератів

Не передбачено навчальним планом

5.3. Теми курсових робіт

Не передбачено навчальним планом

5.3. Теми наукових робіт

Не передбачено навчальним планом

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі лекцій та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи та передбачає наступні види робіт:

- участь у обговоренні ключових питань лекційного заняття та самостійне опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до семінарських занять;
- вирішення творчих практичних завдань;
- розробка проєктів.

Основні методи навчання:

- частково-пошуковий метод;
- наукового порівняння;
- моделювання ситуацій;
- групової дискусії;
- інтерактивний метод роботи в малих групах.

Самостійна робота за кожною темою базується на вивченні спеціальної наукової літератури. За окремими темами вона передбачає підготовку відповідей на додаткові питання або підготовку реферативних (тобто письмових) повідомлень;

Індивідуальна робота передбачає виконання письмової роботи за орано темою.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Охарактеризуйте функції соціології.
2. Опишіть структуру соціологічного знання.
3. Назвіть основні тенденції, що характеризують стан сучасної світової соціології.
4. В чому полягає мультипарадигмальність соціології?
5. Надайте класифікацію соціологічних теорій.
6. В чому полягає роль теоретичної соціології?
7. В чому полягають спільні та особливі риси соціології та психології?
8. Назвіть основних представників психологічної школи в соціології та коротко охарактеризуйте їх внесок у розвиток соціологічної науки.

9. Надайте визначення поняттю «соціальна дія». Якою є структура соціальної дії? Аргументуйте, чи може соціальна дія виконуватися підсвідомо?
10. Назвіть основні типи соціальної дії за М. Вебером. Наведіть відповідні приклади.
11. Поясніть, в чому полягає сутність комунікативної дії (за Ю. Хабермасом). Наведіть відповідні приклади.
12. Надайте розгорнуте визначення поняттю «соціальні відносини». Назвіть основні типи соціальних відносин.
13. Надайте визначення поняття «соціальний інститут». Назвіть основні ознаки соціального інституту. Наведіть відповідні приклади.
14. Поясніть, в чому полягає сутність специфічних і неспецифічних функцій соціальних інститутів? Наведіть відповідні приклади.
15. Назвіть і охарактеризуйте базові соціальні інститути.
16. На прикладі проілюструйте процес інституціоналізації – розвитку та становлення соціального інституту.
17. Надайте визначення поняття «соціальна організація». Наведіть приклади соціальних організацій.
18. Визначте основні структурні складові, компоненти та елементи суспільства як соціальної системи.
19. Охарактеризуйте соціальні спільноти і групи як предмет наукового аналізу.
20. Надайте визначення поняття «соціальна спільнота». Наведіть приклади різних видів соціальних спільнот.
21. Надайте визначення поняття «соціальна група». Поясніть в чому полягають відмінності між великими та малими соціальними групами?
22. Охарактеризуйте суспільство як соціальну систему.
23. Назвіть основні критерії типологізації суспільства.
24. Наведіть приклади різних типологій суспільства. Визначте основні критерії типологізації.
25. Охарактеризуйте процес соціалізації. Визначте основні стадії соціалізації. Поясніть, у чому полягають відмінності між цими стадіями.
26. Охарактеризуйте основних агентів соціалізації. Поясніть різницю між агентами первинної і вторинної соціалізації.
27. Надайте визначення поняття «соціальний контроль». Назвіть основні форми соціального контролю. Наведіть відповідні приклади.
28. Надайте соціологічне визначення поняття культури. Поясніть в чому полягає специфіка соціологічного підходу до трактування культури?
29. Назвіть основні функції культури. Наведіть відповідні приклади.
30. Назвіть основні елементи культури. Поясніть, що таке «культурні універсалії», наведіть відповідні приклади.
31. Надайте визначення поняття соціальної девіації. Поясніть, в чому полягають основні причини та фактори соціальних девіацій. Проілюструйте на прикладі.

32. Опишіть основні види соціальних девіацій. Аргументуйте, чи є можливим існування суспільства без якогось з цих видів?
33. Надайте визначення поняттю соціальної нерівності. Аргументуйте, чи є соціальна нерівність природною для суспільства?
34. Опишіть соціальну структуру сучасного українського суспільства. Надайте визначення основних структурних складових суспільства: клас, соціальна група, соціальний прошарок, соціальна спільнота.
35. Надайте визначення поняття «соціальна стратифікація». Поясніть, у яких випадках використовуються це поняття?
36. Поясніть сутність і функції соціальної стратифікації. Наведіть відповідні приклади.
37. Назвіть основні відмінності між структуралістським і функціоналістським підходами до соціальної стратифікації.
38. Охарактеризуйте основні типи стратифікаційних систем.
39. Надайте визначення поняття «соціальна мобільність». Охарактеризуйте основні види та назвіть канали соціальної мобільності. Наведіть відповідні приклади.
40. Надайте визначення понять «маргінал» та «маргінальність». Наведіть приклади індивідуальної та групової маргінальності. Поясніть в чому полягають загрози маргінального стану для індивіда та суспільства.
41. Поясніть взаємозв'язок між соціальною мобільністю і маргінальністю. Проілюструйте на прикладі.
42. Охарактеризуйте такі види соціальних змін, як еволюція, революція, модернізація, трансформація.
43. Поясніть, в чому полягає різниця між еволюційними та революційними соціальними змінами? Наведіть відповідні приклади.
44. Надайте визначення поняття «соціальний рух». Проілюструйте на прикладах позитивні і негативні наслідки соціальних рухів.
45. Аргументуйте, чи може окрема особистість впливати на процеси, що відбуваються у суспільстві. Наведіть відповідні приклади.
46. Надайте визначення поняття «глобалізація». Назвіть переваги та недоліки глобалізаційних процесів. Наведіть відповідні приклади.
47. Назвіть найактуальніші соціальні проблеми сучасного українського суспільства, які потребують спеціального соціологічного вивчення. Конкретизуйте, в чому полягає роль соціолога у вирішенні цих проблем?
48. Надайте загальну характеристику кількісних та якісних методів соціологічного дослідження. Поясніть, в чому полягають переваги і недоліки кількісних та якісних методів?
49. Аргументуйте доцільність «запозичення» психологією у емпіричній соціології тих чи інших методів емпіричного дослідження. Наведіть відповідні приклади.
50. Аргументуйте доцільність використання соціологією тих чи інших тестових методик. Наведіть відповідні приклади.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль передбачає накопичення балів до індивідуального рейтингу здобувача за відповідним навчальним курсом. Максимальна кількість балів, які здобувач може накопичити за результатами поточного контролю – 50.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- якості та активності роботи здобувача на лекційних заняттях;
- якості та активності роботи здобувача на семінарських та/або практичних заняттях;
- якості виконання завдань у межах самостійної роботи.

При визначенні поточної успішності здобувачів враховуються якості видів робіт, виконуваних ними: під час аудиторних заняттях; в межах самостійної роботи; як індивідуальних завдань; під час контрольних робіт. Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Окрім того, враховується ініціативність та активність здобувачів, що вони проявляють під час аудиторних занять.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту або заліку. Максимальна кількість балів, отриманих на іспиті або заліку – 50.

Для обліку сукупного результату підсумкового контролю використовується загальна кількість балів, отриманих здобувачем за результатами поточного контролю (протягом семестру), до якої додається кількість балів, отриманих за результатами іспиту або заліку.

Результати підсумкового контролю відображуються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** У разі, якщо здобувач не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Див. нормативний документ «Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або

інформальній

освіті»

URL:

http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf).

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ			
Види роботи	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	12	1	12
Робота на семінарському та практичному занятті	12	2	24
Індивідуальне завдання	1	14	14
Підсумковий контроль (іспит)	1	50	50
Разом:			100
ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ			
Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання	
Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають інтерактивний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в обговорення питань лекції.	
	0,5	Даний бал отримують здобувачі, які не беруть участі у обговоренні, втім демонструють уважність і відволікаються від ходу лекції на сторонні справи	
	0	Здобувач не приймає участі в лекційному занятті, порушує дисципліну, не слухає викладача, постійно відволікається	
Робота на семінарському та практичному занятті	2	Здобувач бере участь в опрацюванні основних питань (доповнення, відповіді на питання викладача, участь у дискусії), виступає із змістовною доповіддю, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання	
	1	Здобувач бере участь в опрацюванні основних питань (доповнення, відповідь на питання викладача, бере участь у дискусії), за умови, що відповідь буде правильною і змістовною, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання	
	0,5	Здобувач присутній на занятті, уважно слухає інших, іноді доповнює відповіді колег	
	0	Здобувач не бере участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається. Здобувач бере участь у занятті з порушенням принципів академічної доброчесності (наприклад,	

		зміст підготовленого здобувачем повідомлення за темою повністю скопійований з певного Інтернет-джерела, втім здобувач представляє себе як автора цього змісту)
Індивідуальне завдання (виконання письмової тематичної роботи)	11-14	Проект виконано самостійно, з дотриманням всіх вимог до структури та змісту. При виконанні завдання здобувач грамотно та доцільно використовував матеріали лекційних, семінарських та практичних занять, а також рекомендовані літературні джерела. Найвищий бал здобувач отримає, якщо поряд з всім вищевказаним він проявив творчий підхід до виконання завдання та глибоке розуміння його суті.
	6-10	Проект виконано самостійно, з дотриманням всіх вимог до структури та змісту. При виконанні завдання здобувач використовував матеріали лекційних, семінарських та практичних занять, а також рекомендовані літературні джерела
	3-5	Проект виконано самостійно, з незначним порушенням вимог щодо його структури або змісту. При виконанні завдання здобувач використовував матеріали лекційних, семінарських та практичних занять або рекомендовані літературні джерела
	2-1	Проект виконано з порушенням вимог щодо його структури та змісту. При виконанні завдання здобувач не використовував матеріали лекційних, семінарських та практичних занять або рекомендовані літературні джерела
	0	Проект не виконано, або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності (зокрема, мається на увазі наявність плагіату)
Підсумковий контроль	1-50	<i>Підсумковий контроль (іспит) проводиться у вигляді усних відповідей на запитання білету, що включає в себе два питання. У разі дистанційного навчання підсумковий контроль проводиться у вигляді тестів (50 питань) кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.</i>
	50-41	Відповіді на усі питання білету відтворюються в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал

	40-31	При відповіді на питання екзаменаційного білету відтворюється значна частина питань. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події. Але у відповідях допущені несуттєві помилки, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене власне ставлення до фактів
	30-21	В відповіді відтворюються основні моменти питань без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але відповідь неповна, припускаються помилки, припущені неточності
	20-1	Оцінюється відповідь, що містить рівень елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів питань. Здобувач виявив неспроможність в повному обсязі висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях припущені суттєві помилки

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена числом балів, близьким до максимального, робота з двома-трьома незначними помилками.
80-84			
75-79		С	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість

			виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією–двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками.
65-69			
60-64	Незадовільно («не зараховано»)	E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи несформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40-59			
21-40	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи несформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
1-20			
		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу неосвоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

10. Рекомендована література (основна і допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Нечітайло І. С. Соціологія : навч-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 053 «Психологія» / ХНУВС, [каф. соціології та психології ; авт.-упоряд. І. С. Нечітайло]. Харків, 2021. 116 с.

2. Лукашевич М. П., Туленков М. В., Яковенко Ю. І. Соціологія. Основи загальної, спеціальних та галузевих теорій : підручник. Київ : Каравела, 2016. 544 с.
3. Перегуда Є. Соціологія: навчальний посібник. Київ : КНУБА, 2018. 140 с.
4. Веред І. С., Кушнір Ю. В. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник. Донецьк : КІЦ, 2013. 192 с.
5. Соціологія: загальний курс. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України. URL: <http://surl.li/afbmnn>.
6. Соціологія: теорії середнього рівня. Навчальний посібник / за ред. Ю. Ф. Пачковського. Київ : Каравела, 2020. 356 с.
7. Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М. Пічі [Ю.Ф. Пачковський, О.І. Пташник-Сердюк, С. А. Щудло]. Львів: Новий світ-2000, 2018. 658 с.
8. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Допоміжна

9. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства : пер. з англ. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 110 с.
10. Вебер М. Три чисті типи легітимного панування. *Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика*. Київ, 1998. С. 157–172.
11. Волянська О., Підкуркова І. Еволюція критеріїв класового символізму в сучасних соціологічних теоріях. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2019. № 4 (43). С. 143–157.
12. Гітун Н. І. Соціалізація особистості в умовах трансформації сім'ї URL: <http://surl.li/aflji>.
13. Демчук Д. В. Концепція «Суспільство ризику» як фундаментальний підхід до аналізу політичного ризику. Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 51. С. 59–65.
14. Зімбардо Ф. Ефект Люцифера. Чому хороші люди чинять зло ; пер. – Л. Шерстюк. Київ : Yakaboo Publishing, 2017. 584 с.
15. Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І. П. Рущенка. Харків : ТОВ «Планета-Прінт», 2017. 442 с.
16. Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство, культура URL: <http://surl.li/afbux>.
17. Клевчік Л.Л. Соціальна нерівність як основна диспропорція в суспільстві. *Економіка та держава*. 2019. № 4/2019. С. 48–51.
18. Князевич О. А. Формування інноваційної інфраструктури України на шляху до становлення суспільства, заснованого на знаннях. Ефективна економіка 2014. №7. URL: <http://surl.li/aflho>.
19. Куценко О.Д. Суспільство нерівних: суперечності та виклики комплексних соціальних нерівностей. Нові нерівності – нові конфлікти: шляхи подолання : тези доповідей та виступів учасників III конгресу соціологічної асоціації

- України (12-13 жовт. 2017 року). Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна; Соціологічна асоціація України, 2017. С. 11–14.
20. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Вид-во «Каравела», 2017. 470 с.
 21. Матецька А. В. Соціологія знання і соціологія культури Карла Манхейма. Соціологія культури: навчальний посібник. URL: <http://surl.li/afliy>.
 22. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 206 с.
 23. Міждисциплінарні дискусії : матеріали науково-теоретичного семінару «Міждисциплінарні дослідження: теоретико-методологічні виміри» (5 грудня 2017 р.). Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин; Навчально-науковий центр «Синтез», 2017 URL: <http://surl.li/afbmy>.
 24. Нечитайло І. С. Когнітивний ресурс як латентний «медіатор» відтворення та закріплення соціальної нерівності. «Молодий вчений». 2014. № 10(13). С. 118–124.
 25. Нечитайло І. С. Використання ситуативних тестів у емпіричній соціології: евристичний потенціал та специфіка. Альманах «Грані». 2014. № 5 (109) травень. С. 69–74.
 26. Нечитайло І. С., Бондаренко А. Д. Політична освіченість індивідів і груп: емпіричні індикатори та спроба вимірювання. *Габітус : науковий журнал*. 2020. Випуск 12. Том 1. С. 38–43.
 27. Оксамитна С. Суб’єктивне сприйняття соціальної мобільності: досвід міжнародного дослідження та тенденції в Україні. Наукові записки НаУКМА. 2010. Т. 109: Соціологічні науки. С. 5–12.
 28. Підходи до касового аналізу : колективна монографія / за ред. Е. О. Райта ; переклад з англ. О. Симончук. Київ : ІС НАН України, 2019. 287 с.
 29. Проблеми розвитку соціологічної теорії: Концептуальні стратегії дослідження соціальних наслідків пандемії COVID-19. Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціологічної теорії: Концептуальні стратегії дослідження соціальних наслідків пандемії COVID-19», 18–19 грудня 2020 р. (м. Київ) / Наукове видання / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет соціології [за ред. д.соц.н. Людмили Малес, д.соц.н. Юрія Савельєва, к.соц.н. Олексія Боровського та к.соц.н. Ірини Набруско]. Київ : «Наукова столиця», 2021. 154 с.
 30. Психолого-правові аспекти кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей : монографія / за ред. д-ра юрид. наук, професора, академіка Нац. акад. правових наук України, засл. юриста України О. М. Бандурки / Кол. авт. О. Євдокімова та ін. Харків : Факт, 2021. С. 83–104.
 31. Рахманов О. А., Бульбенюк С.С., Маленюк Ю. М. Історія соціології (у 2-х кн.) : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2017. 279 с.

32. Романова В. О. Світосистемний аналіз Іммануїла Валлерстайна. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2010. Вип. 93 (Частина II). С. 73–79.
33. Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу : монографія. Київ : Інститут соціології НАН України, 2018. 416 с.
34. Скокова Л. Культурні практики в сучасному суспільстві: теоретичні підходи та емпіричні виміри [монографія]. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. 334 с.
35. Сорока Ю. Свої, чужі, різні: соціокультурна перспектива сприйняття Іншого : моногр. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 332 с.
36. Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством : заключний звіт / Соціологічна асоціація України. 2018. 277 с. URL: <http://surl.li/aflff>.
37. Соціологія Питирима Сорокіна [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/aflca>.
38. Соціологія та сучасні соціальні трансформації: Матеріали XIII Міжнар. Конф. студентів та молодих науковців (Київ, КНУ ім. Тараса Шевченка, 19–20 лист. 2020 р.) / За ред. к. соц. н. О. Вілкової, к. соц. н. Є. Мороз, к. соц. н. А. Ташченко, к. соц. н. Л. Юзві. Київ : «Наукова столиця», 2021. 181 с.
39. Субкультурна варіативність українського соціуму / НАН України, Ін-т соціології ; Л. О. Аза, І. Е. Бекешкіна, О. І. Вишняк та ін. ; за ред. Н. В. Костенко, А. О. Ручки. Київ : Ін-т соціології НАНУ ; ТОВ «Фоліант», 2010. 287 с.
40. Сучасні соціальні трансформації: глобальний досвід та локальні специфікації: збірник тез XII Львівського соціологічного форуму присвяченого 30-літтю академічної соціології у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 2 квітня 2021 року (електронне видання). Львів, 2021. 219 с.
41. Типологія соціальних спільнот [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/afln>.
42. Тоффлер Е. Третя Хвиля : пер. з англ. пер. А. Євса. Київ : Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.
43. Трифонов М. Особливості андеркласу в Україні. *Спільне (електронне видання)*. URL: <http://surl.li/aflfo>.
44. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство: основні поняття чистої соціології : пер. з нім. Київ : Дух і Літера, 2005. 262 с.
45. Філіпенко А. С. Міждисциплінарна методологія: базові принципи. URL: <http://surl.li/afbnk..>
46. Фром Е. Анатомія людської деструктивності [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/afljq>.
47. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці ; Переклад П. Таращук. Київ : Ви-во «Камбук», 2020. 452 с.
48. Хижняк О. В. Соціологічні підходи до вивчення соціальних проблем (на прикладі концептуалізації толерантності). Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. пр. Харків : Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, 2010. С. 66–71.

49. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 192 с.
50. Ціннісна складова соціалізації особистості дитини в умовах сьогодення: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 23 квітня 2020 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР» / Наук. ред. В. Сиченко, О. Ковшар, В. Шинкаренко, С. Майданенко. Дніпро, 2020. 278 с.
51. Яловий Г. К., Єрешко Ю. О. Методологія науково-технологічного розвитку в концепції постіндустріального суспільств. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2015. № 12. С. 71–82.
52. Barbalet J. M. Emotion, Social Theory and Social Structure: A Macrosociological Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 210 p. URL: <http://surl.li/khhwx> .
53. Locke S. Sociology and the public understanding of science: from rationalization to rhetoric. *The British Journal of Sociology*. 2001. Vol. 52. №. 1. Pp. 1–18. URL: <http://surl.li/khhxj> .
54. Therborn G. At the birth of second century sociology: times of reflexivity, spaces of identity, and nodes of knowledge. *British Journal of Sociology*. 2000. Vol. 51. №1. Pp. 37–57. URL: <http://surl.li/khiak> .
55. Ulrich B. The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity. *British Journal of Sociology*. Vol. 51. №1. Issue № 1 (January/March 2000). Pp. 79–105. URL: <http://surl.li/khibd>.
56. Wallerstein I. From sociology to historical social science: prospects and obstacles. *British Journal of Sociology*. Vol. 51. №1. Issue № 1 (January/March 2000). Pp. 25–35. <http://surl.li/khicb> .

Електронні видання

1. Щорічник Міжнародної соціологічної асоціації (МСА) «Annual Review of Sociology» – <http://surl.li/afbpm>
2. Соціологія: засоби навігації – <http://surl.li/afbpd>
3. Бібліотека Інституту соціології НАН України – <http://surl.li/afboz>

Журнали

Соціологія: теорія, методи,
маркетинг <http://surl.li/bzbddz>
Український соціум
<http://surl.li/bzbea>
American Journal Of Sociology
<http://surl.li/bzbec>

American Sociological Review
<http://surl.li/bzbej>
Current Sociology
<http://surl.li/bzbem>
International Sociology
<http://surl.li/bzbes>
European Sociological Review
<http://surl.li/bzbez>